

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

4/1998. BJE szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának büntető jogegységi tanácsa az 1998. május 15-én megtartott nem nyilvános ülésen a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesének indítványa alapján meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A lopás dolog elleni erőszakkal elkövetettnek minősül, ha az elkövető a lopás tárgyának megőrzésére szolgáló készüléket (zárat) nem annak birtokbavételekor, hanem a helyszínről eltávozva, később töri fel.

2. A dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás kísérletét valósítja meg, aki a lopás tárgyát az annak védelmére, vagy megőrzésére szolgáló készülékkel (zárral) együtt birtokba veszi, de tettenérés vagy más körülmény folytán azokat nem törí fel.

I n d o k o l á s :

A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese a Bsz. 29. §-ának (1) bekezdése és 31. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat hozatalát indítványozta a következő elvi kérdésben:

"Dolog elleni erőszakkal elkövetettnek [Btk. 316. § (2) bek. d) pont] minősül-e a lopás, ha az elkövető a lopás tárgyát az annak védelmére vagy megőrzésére szolgáló dologgal együtt, de anélkül veszi birtokba, hogy e dolog ellen az elvétel előtt, vagy azzal egyidejűleg erőszakot alkalmazna."

A jogegységi tanács nem nyilvános ülésén az indítványozó fenntartotta az indítványt.

A legfőbb ügyész képviselőjének álláspontja szerint a megőrzésre szolgáló készülék vagy zár utólagos feltörése csak akkor minősül dolog elleni erőszaknak, ha értékmegőrző funkciója nem jelképes, hanem valóságos. Az ülésen felszólalva véleményét akként összegezte, hogy az elvétel befejezését követően a dologra kifejtett erőszak már nem értékelhető. Az elkövetési érték megállapításánál pedig a megőrzésre vagy védelemre szolgáló dolog értékét is figyelembe kell venni.

- . - . -

A Vas Megyei Bíróság elnöke kezdeményezte jogegységi eljárás megfontolását a megye területén észlelt következetlen ítélkezési gyakorlat miatt. Észrevételeit a Szombathelyi Városi Bíróság és a Vas Megyei Bíróság ellenkező jogértelmezést tartalmazó döntéseivel indokolta. A felterjesztéshez mellékelte iratokból megállapíthatóan a városi bíróság az ügy terheltjét lopás bűntettének kísérlete és bűnsegédként elkövetett lopás bűntettének kísérlete miatt, mint többszörös visszaesőt, 2 év 20 napi börtönbüntetésre, valamint 1 évre a közügyektől eltiltásra ítélte. A Vas Megyei Bíróság az elsőfokú ítéletet annyiban változtatta meg, hogy a terhelt lopás bűntettének kísérleteként értékelt cselekményét lopás vétségének minősítette.

A megváltoztató másodfokú rendelkezés alapjául szolgáló tényállás lényege szerint a terhelt a sértett 30 000 Ft értékű lezárt kerékpárját egy üzlet elől eltulajdonítási szándékkal vette magához, majd azt a szabadon levő keréken tolva egy közeli utcáig haladt, ahol a rendőr tetten érte. A terhelttől egy a bűncselekmény eszközéül szánt fűrészlapot foglaltak le.

Az elsőfokú bíróság e cselekményt a Btk. 316. §-ának (1) bekezdésébe ütköző, és a (4) bekezdésének b/1. pontja szerint minősülő és büntetendő lopás bűntette kísérletének minősítette a (2) bekezdésének d) pontja alapján.

A megyei bíróság az elsőfokú ítélet e jogi minősítését azért változtatta meg, mert nem látott alapot a dolog elleni erőszak, mint minősítő körülmény megállapítására. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a terhelt nem a dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás kísérletét, hanem - az érték szerint minősülő - befejezett lopás vétségét követte el. A megyei bíróság jogi

indokolása szerint befejezett a lopás, ha a tulajdonos tényleges uralma a dolog felett megszűnt és nincs abban a helyzetben, hogy azzal rendelkezessék. A kerékpár pedig az eredeti birtokos hatalmából kikerült és az elkövető uralmi körében volt, amikor vele szemben a rendőr intézkedett. Ezáltal a lopás befejezett volt.

A másodfokú bíróság indokolása szerint az újabb ítélkezési gyakorlat nem állapítja meg a dolog elleni erőszakot az ilyen és hasonló esetekben, mert a birtokállapot befejezett megváltozása után jogilag már nem értékelhető a megőrzésre szolgáló készülékre kifejtett erőszak.

A megyei bíróság elnökének felterjesztése szerint a másodfokú bíróság határozatával ellenkezőleg több olyan döntést is hoztak, amelynek az volt a lényege, hogy nem kerülhet kedvezőbb helyzetbe az, aki a megőrzésre szolgáló zárat nem a helyszínen, hanem attól távolabb és később töri fel.

A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesének indítványa, a kezdeményező által felvetetteken túl is több eltérő tartalmú döntésre és jogirodalmi álláspontra hivatkozott.

Az indítvány az ellenkező elvi álláspontokat a következők szerint foglalta össze.

A/ Dolog elleni erőszakkal elkövetettnek minősül a lopás, ha az elkövető a lezárt tartályban, kazettában vagy megőrzésre szolgáló egyéb dologban elhelyezett értéket úgy tulajdonítja el, hogy az egészet magával viszi, majd a megőrzésre szolgáló zárat vagy készüléket időbelileg és helybelileg elkülönülten utóbb töri fel. (BH 1980/12-463., Büntető Elvi Határozatok 1973-1996. 364. old. 14. pont.)

B/ Nem dolog elleni erőszakkal elkövetett, és csak a lopás elkövetési értéke szerint minősül a cselekmény, ha valaki az egész dolgot (pl. egy vaskazettát) lezártan elviszi és nem a dolog eredeti helyén nyitja fel.

A jogegységi tanács a nem nyilvános ülésen azt állapította meg, hogy a Btk. 316. §-a (2) bekezdésének d) pontja szerinti minősítő körülmény megállapításával kapcsolatban az ítélkezési gyakorlat megosztott azokban az esetekben, amikor a tárgy birtokbavétele a lopás tárgyának eltulajdonítása érdekében, illetve a megőrzésre szolgáló zárra (készülékre) kifejtett erőszak térben és időben elkülönül.

Az ítélkezési gyakorlat egységének a hiánya a Btk. 316. §-a (2) bekezdésének d) pontja eltérő értelmezésére vezethető vissza.

A jogegységi tanács az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében szükségesnek találta a jogegységi határozat meghozatalát.

- . - . -

A hatályos Büntető Törvénykönyv 316. §-a (2) bekezdésének d) pontja a lopás minősítő körülményeként állapítja meg annak dolog elleni erőszakkal elkövetését. Ezt a minősítő körülményt - ezzel a szóhasználattal - az 1978. évi IV. törvény vezette be és 1979. július 1-je óta hatályos. A törvényhelyhez fűzött indokolás szerint "a lopásnak dolog elleni erőszak útján elkövetése magában foglalja a helyiségbe vagy ahhoz tartozó bekerített helyre erőszakkal behatolást, továbbá a megőrzésre szolgáló zár vagy készülék feltörését." Az indítványban felhozott ellenkező elvi megfontolások ez utóbbi második fordulattal függnek össze.

A Legfelsőbb Bíróság Bf. II. 345/1980. számú határozatában kifejtette, hogy "nincs ok az ítélkezésben kialakult annak az álláspontnak a megváltoztatására, hogy aki lezárt tartályban, kazettában elhelyezett értéket úgy tulajdonít el, hogy az egészet magával viszi, majd a megőrzésre szolgáló tárgyat vagy készüléket időbelileg és helybelileg elkülönülten töri fel: dolog elleni erőszakkal elkövetett lopásért tartozik büntetőjogi felelősséggel.

Az ettől eltérő álláspont ahhoz a teljesen elfogadhatatlan eredményhez vezetne, hogy annak az elkövetőnek a cselekménye, aki a készüléket vagy zárat a helyszínen töri fel és tartalmát elveszi, de magát a készüléket a helyszínen hagyja, súlyosabb minősítés alá esne, mint annak a magatartása, aki az eltulajdonítani szándékolta ingóságokat az azt magában foglaló lezárt készülékkel vagy tartállyal együtt viszi el [BJD 9197.]".

A többszörös módosításokkal hatályos Büntető Törvénykönyv első - 1986-ban kiadott - magyarázatába is felvett eseti döntésben kifejtetteket a Legfelsőbb Bíróság a mai napig követendőnek tartotta. A BH 1980/12-463. szám alatt a következő döntést tette közzé: "Dolog elleni erőszakkal elkövetettként minősül a lopás, ha az elkövető a lezárt tartályban, kazettában vagy megőrzésre szolgáló egyéb dologban elhelyezett értéket úgy tulajdonítja el, hogy az egészet magával viszi, majd a megőrzésre szolgáló zárat vagy készüléket időbelileg és helybelileg elkülönülten utóbb töri fel." Ez utóbbi döntés a Büntető Elvi Határozatok (1973-1996.) 364. oldalának 14. pontja alatt tartalmaz iránymutatást a 316. § (2) bekezdésének d) pontjával kapcsolatban.

Az indítványozó által eldöntendőnek ítélt elvi álláspontok közül tehát ez utóbbi az, amelyet a Legfelsőbb Bíróság a gyakorlat számára - az eddigiekben - követendőnek tartott.

A jogegységi tanács vizsgálta, hogy az ítélezési tapasztalatok alapján megállapítható-e olyan ok, amely a gyakorlat megváltoztatását indokolná.

Az ellenkező - és már ismertetett - álláspont azért nem látja megállapíthatónak a dolog elleni erőszakot, mert abból indul ki, hogy a lopás az eredeti birtokállapot megváltoztatásával - a dolog feletti tényleges uralom megszerzésével - befejezetté vált.

Ez a jogértelmezés a lopás alapesetére helytálló, de a (2) bekezdés d) pontja szerinti minősített esetre nem alkalmazható.

A Btk. 316. §-ának (1) bekezdése szerint az követi el a lopást, aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa. A lopás célzatos bűncselekmény, amely mindig valamilyen vagyoni érték megszerzésére irányul. A lopás tárgyát tulajdonosa (birtokosa) azért védi zárral vagy más készülékkel, hogy az csak számára legyen hozzáférhető. A zár vagy a megőrzésre szolgáló készülék tehát a védett tárgy elvételének akadálya. Az elkövetőnek ezt az akadályt általában fizikai erő kifejtésével - a zár vagy a készülék rendeltetésszerű működtetésével össze nem férő módon - azért kell leküzdenie, hogy az eltulajdonítani szándékolt tárgyat elvehesse.

A lopás szükséges eleme az elvétel, amely a dolog elleni erőszakkal elkövetésnél ezen a módon valósul meg. A dolog elleni erőszak tehát az elkövetési magatartás része, attól nem különülhet el.

A jogegységi eljárásban vizsgált jogértelmezési kérdést az elvétel büntetőjogi fogalmának értelmezésével lehet eldönteni. A jogegységi tanács álláspontja szerint olyan esetben, amikor az elkövető a lopás tárgyát az annak megőrzésére vagy védelmére szolgáló dologgal együtt veszi birtokba, az elvétel folyamatos, több mozzanátú elkövetési magatartás. Első mozzanata az, hogy az elkövető a dolgot a maga egészében birtokba veszi (és a tulajdonos a dolog feletti tényleges uralmat elveszti). Az elkövető azonban csak akkor szerzi meg a teljes uralmat a lopás tárgyán, amikor az annak megőrzésére vagy védelmére szolgáló készüléket (zárat) - erőszakkal - eltávolítja.

Az elvétel az erőszak kifejtése előtt ezért csak megkezdődik. Az értéket tartalmazó, zárral (készülékkel) védett dolog feletti uralom megszerzésével azonban a lopás még nem vált befejezetté. Dogmatikailag téves tehát az a nézet, amely a zárral (megőrzésre szolgáló készülékkel) ellátott dolog birtokállapotának megváltoztatását az elvétel fogalmával és a bűncselekmény befejezettségével azonosítja.

A dolog elleni erőszak alkalmazása az elvétel második mozzanata, mellyel a lopás minősített esetének törvényi tényállása teljes egészében megvalósul. A Btk. 316.§-a (2) bekezdésének d) pontja szerinti tényállás elemei a dolog elleni erőszak alkalmazásával valósulnak meg hiánytalanul, mert az elkövető az elvételt ezzel fejezi be. Ebből a szempontból viszont közömbös, hogy a tényállási elemek egy helyen és egy időben, vagy elkülönülten valósulnak meg.

A kifejtettekből következik az is, hogy aki - a dolgot birtokba vevő elkövetővel szándékegységben - a lopás tárgyának a megőrzésére vagy védelmére szolgáló készüléket (zárat) eltávolítja, a lopást a birtokba vevővel társtettesként követi el.

A jogegységi tanács alaposnak találta az indítványban foglalt hivatkozást a Kúria 75. számú teljes ülési döntvényében kifejtettekre. Ez a következőket tartalmazza: "A Btk. 336. §-ának 3. pontja alá esik a lopás, ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület nem az elvétel színhelyén töretett fel (BHT.I.59.)". Ez a jogértelmezés száz év múltán is helytálló.

A jogegységi tanács a kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság által kimunkált és Büntető Elvi Határozatokban közzétett döntésben foglalt elvi álláspontot tartja fenn, és a dolog elleni

erőszak fogalmának - rendelkező rész szerinti - értelmezését tekinti követendőnek.

A jogalkalmazás számára problémát jelenthet, hogy miként minősüljön annak az elkövetőnek a cselekménye, aki a lopás tárgyát a megőrzésre szolgáló zárral (készülékkel) együtt viszi el, de tettenérése, vagy más ok folytán a dolog elleni erőszak megvalósítása elmarad.

Ebben az esetben a Btk. 316. § (2) bekezdésének d) pontja szerinti minősített eset kísérletének megállapítása indokolt. Az előzőekben kifejtett elvi álláspontból ugyanis az következik, hogy ilyenkor, a különös részi tényállás minősítő körülmény folytán súlyosabb megítélésű esetének elemei hiánytalanul nem valósultak meg. Tehát az elkövető a minősített törvényi tényállás néhány elemét már megvalósította, de valamennyit nem. Ezáltal a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdte, de nem fejezte be. Cselekménye ezért a súlyosabb megítélésű eset kísérlete, s nem az érték szerint enyhébben elbírálandó befejezett alakzat.

A jogegységi tanács ez utóbbi kérdésben ugyanazt az álláspontot foglalta el, amelyet a törvényhely jogértelmezését illetően már korábban kifejtett. Ezt a BJD 9215. sz. döntés tartalmazza. Eszerint a kormányzárral lezárt segédmotoros kerékpár ellopása esetén dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás kísérlete valósul meg, ha a dolog elvitelét követően a dolog elleni erőszak kifejtésére valamilyen külső körülmény folytán nem került sor.

A kifejtettekre figyelemmel a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bsz. 27. §) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és döntését a Bsz. 32. § (4) bekezdése alapján közzéteszi.

Budapest, 1998. május hó 15. napján.

Dr. Berkes György s. k. a tanács elnöke, Dr. Kónya István s. k. előadó bíró, Dr. Demeter Ferencné s. k. bíró, Dr. Domokos Jenő s. k. bíró., Dr. Kiss Zsigmond s. k. bíró.

A kiadmány hitelélül:

bírósági tisztviselő

Sz. Lné